

Warszawa, 02.02.2024

Profesor Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich

Nr pisma KW/8/01/2024

Szanowny Panie Rzeczniku,

Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych zwraca się z prośbą o podjęcie działań w sprawie podejrzenia naruszeń prawa oraz dyskryminacji dotyczącej obywaterek i obywateli, w szczególności osób działających w organizacjach pozarządowych.

Postępujący proces cyfryzacji usług publicznych jest zjawiskiem pozytywnym, o ile służy dobru obywaterek i obywateli. Przyczynia się także do poprawy jakości i efektywności usług oferowanych przez administrację publiczną. Jednakże, podstawowym kryterium oceny użyteczności cyfryzacji usług publicznych jest zwiększenie ich dostępności dla obywaterek i obywateli.

Sposób cyfryzacji usług publicznych przyjęty w Polsce tego kryterium nie spełnia. Wiele usług publicznych, w tym w kluczowych dla obywaterek i obywateli obszarach, takich jak zdrowie czy zabezpieczenie społeczne, jest obecnie dostępnych jedynie w formie cyfrowej. Dotyczy to także osób działających w organizacjach pozarządowych. Od kilku lat są zmuszone sporządzać i składać sprawozdania finansowe oraz rozliczenia podatkowe z działalności swoich organizacji wyłącznie cyfrowo. W 2023 roku doszedł do tego obowiązek cyfrowej sprawozdawczości w przypadku fundacji.

W Polsce są miliony osób, które nie mogą korzystać z usług cyfrowych, m.in. ze względu na wykluczenie cyfrowe, niepełnosprawność czy biedę pozbawiającą dotknięte nią osoby dostępu do komputera, telefonu komórkowego i internetu. Są także osoby, które świadomie nie korzystają z cyfrowych usług w obawie o bezpieczeństwo danych osobowych czy też skuteczność załatwianych tą drogą spraw. Przyjęty model cyfryzacji usług publicznych w praktyce pozbawia te osoby dostępu do usług publicznych. W przypadku wielu organizacji pozarządowych skazuje te osoby na konieczność korzystania z różnego rodzaju pośredników lub rezygnację, np. przez osoby starsze i osoby z niepełnosprawnością, z członkostwa we władzach organizacji. W wielu przypadkach, korzystanie z usług cyfrowych pociąga za sobą dodatkowe koszty związane z koniecznością posiadania odpowiedniego sprzętu oraz personelu zajmującego się jego sprawnością i bezpieczeństwem użytkowania, koniecznością posiadania odpowiedniego oprogramowania czy podpisu elektronicznego. Są to znaczące bariery dla wielu obywaterek i obywateli oraz organizacji pozarządowych.

W naszej ocenie, obecna sytuacja jest przejawem dyskryminacji państwa wobec obywaterek i obywateli i tworzonych przez nich organizacji oraz narusza obowiązujące prawo, w tym Konstytucję RP; w szczególności:

- art. 32 ust.1 Konstytucji RP, zgodnie z którym wszyscy są równi wobec prawa i wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne,
- art. 32 ust. 2 Konstytucji RP, który stanowi, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny,
- art. 54 ust 1 Konstytucji RP, który gwarantuje każdemu wolność pozyskiwania informacji,
- art. 58 ust 1 Konstytucji RP zapewniający każdemu wolność zrzeszania się,
- art. 7 ust 1 i 2 ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych, zgodnie z którym podmiot publiczny w przypadku niemożności zapewnienia dostępności cyfrowej elementu strony internetowej lub aplikacji mobilnej, zapewnia alternatywny sposób dostępu do tego elementu na przykład poprzez zapewnienie kontaktu telefonicznego lub korespondencyjnego (cyfryzacja jako obowiązek a nie wybór, jest również niezgodna z całą ideą ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami).

Uważamy, że cyfryzacja usług publicznych przynosi wiele korzyści dla obywaterek i obywateli oraz organizacji pozarządowych. Jednakże musi uwzględniać gwarancje konstytucyjne i obowiązki wynikające z ustawy o dostępności cyfrowej poprzez oferowanie alternatywnych sposobów korzystania z usług publicznych. Dlatego zwracamy się do Pana Rzecznika z prośbą o zbadanie zasadności opisanej sytuacji i ewentualne wystąpienie do Ministra Cyfryzacji o wyjaśnienia i dopuszczenie alternatywnych sposobów korzystania przez obywatelki i obywateli oraz ich organizacje z cyfrowych usług publicznych.

Nadmieniamy, że znane jest nam wystąpienie Pana Rzecznika dot. przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu seniorów (znak sprawy VII.801.2.2022, link: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-seniorzy-wykluczenie-cyfrowe-mrips>) i korespondencja z MRPiPS datowana na maj-lipiec 2023 r.

W naszej opinii odpowiedź MRiPS koncentrowała się głównie na przedstawieniu opisu programów, w ramach których Ministerstwo prowadzi różnorodne działania na rzecz seniorów (głównie szkolenia z zakresu kompetencji cyfrowych). Odpowiedź nie wskazywała, aby MRiPS zauważyło problem dotyczący cyfryzacji i rozważyło jakiegokolwiek działania w sprawie zmiany przepisów oraz zmiany praktyki ich stanowienia w przyszłości.

Z poważaniem

Karolina Dreszer-Smalec

Prezesa Zarządu OFOP